

B. 1883 VI 7

HET KRANKZINNIGEN-GESTICHT

OP

CURAÇAO.

—•••—
OORZAKEN EN BEHANDELING DER KRANKZIN-
NIGHEID OP DIT EILAND.

—o—
ARMEN-VERZORGING

OP

CURAÇAO.

—o:0—
KORTE MEDEDEELINGEN

BESTEMD VOOR DE TENTOONSTELLING TE AMSTERDAM,
(AFDEELING KOLONIALE GENEESKUNDE)

DOOR

David R. Capriles,

MED. CHIR. ET ART. OBST. DOCTOR.

GEDRUKT

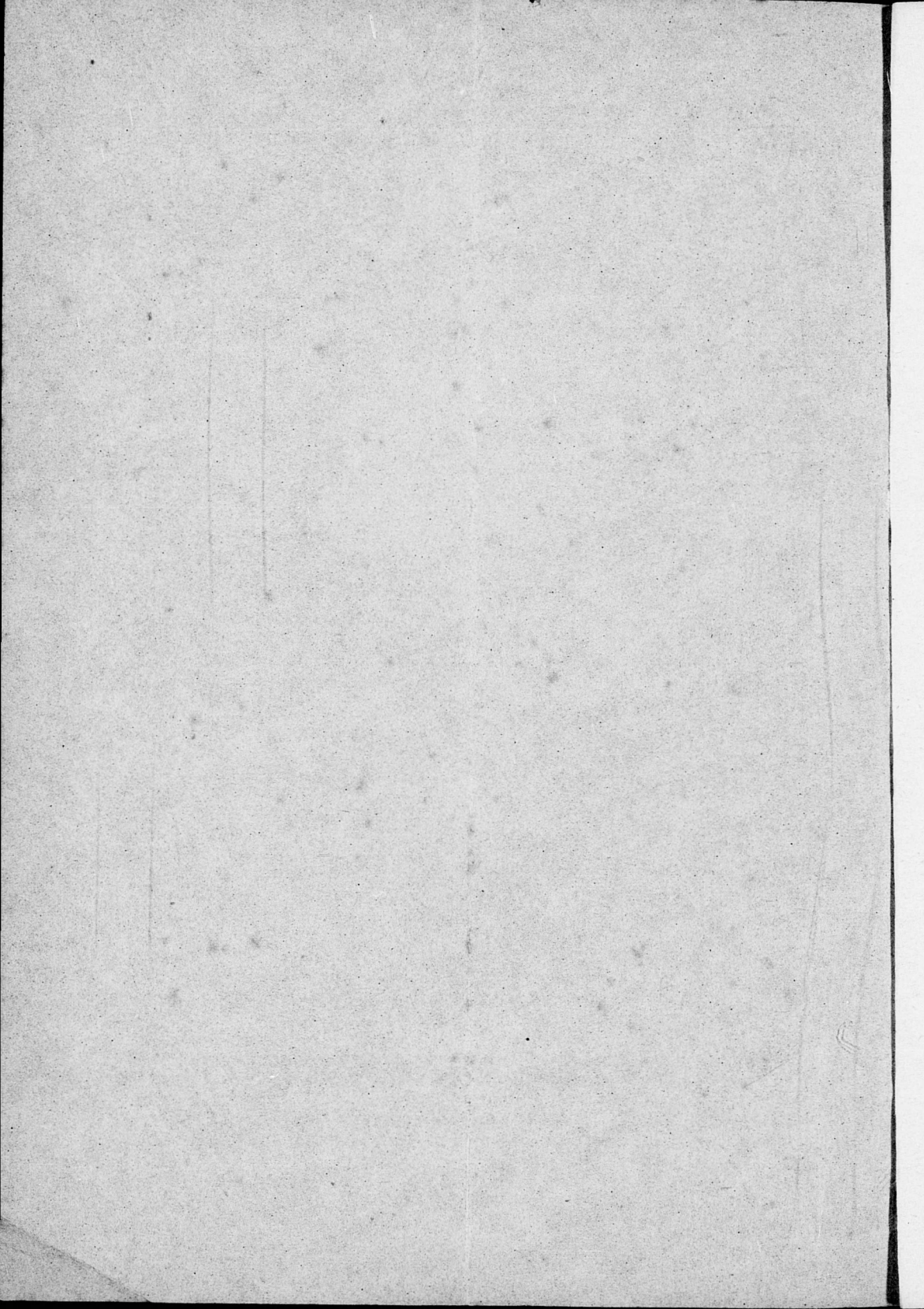
TER

DRUKKERY VAN DEN BOEKHANDEL DER HH. A. BETHENCOURT & ZOONS.

CURAÇAO.

1883.

HET KRANKZINNIGEN-GESTICHT

OP

CURAÇAO.

—o+o—

OORZAKEN EN BEHANDELING DER KRANKZINNIGHEID
OP DIT EILAND.

KORTE MEDEDEELINGEN

Bestemd voor de Tentoonstelling te Amsterdam,
(Afdeling Koloniale Geneeskunde)

DOOR

DAVID R. CAPRILES

MED. CHIR. ET ART. OBST. DOCTOR

—o—

Het gesticht voor krankzinnigen op Curaçao is thans niet meer eene bewaarplaats voor lyders aan zielsziekten. Het verdient nu voorzeker vereerd te worden met den naam van eene der in deze gewesten meest geschikte inrichtingen ter behandeling en genezing van eene der medelydenswaardigste en bedroevendste van al de rampen en onheilen, welke den mensch treffen kunnen, dat is, het verlies zyner verstandelyke vermogens.

De ligging van het gebouw is zeer geschikt te noemen. Aan het uiteinde, of den Zuid-West hoek, van de "Otrabanda" of "West-Zyde" der haven, genoegzaam verheven boven den waterspiegel, goed geventileerd doch geenszins aan de koude noordelyke winden blootgesteld, langs een prachtig binnen-water, dicht by de open-zee, op een behoorlyken afstand van de stad, geheel afgezonderd, onafhankelyk van bureu, en te midden van uitgestrekte gronden, die door den arbeid der daartoe geschikte lyders zoo vruchtbaar mogelyk onderhouden worden, is dit gesticht een der aangenaamste toevluchtsoorden voor lyders aan een der onaangenaamste aller ongesteldheden. Overvloed van zee- en regen-water, een klimaat waarvan de heilzame invloed op de meeste constitutiën en de meeste ziekten spreekwoorde-lyk beroemd is geworden, maakt van het krankzinnigen-gesticht op Curaçao een der meest gewenschte inrichtingen om den ongelukkigen krankzinnige zyne rede, en aldus zyn geluk terug

te geven, wanneer hy herstelbaar is, en om hem het leven zoo dragelyk mogelyk te maken, en de droevige maar noodzakelyke kelk van opsluiting en afzondering uit de maatschappy, minder bitter te doen smaken, wanneer zyn toestand buiten het bereik eener volkomene geneezing geraakt is.

Onder de leiding van een hooggeplaatsten R. K. geestelyke, als Superintendent of Directeur, een geneesheer, en een aantal der alhier werkelyk onmisbaar geworden R. K. Zusters van Liefdadigheid, die allen zoo diep hunne verhevene maar moeielyke roeping gevoelen en beseffen, worden in dit gesticht, met ware liefde tot den naaste in den reinsten zin van het woord, alle mogelyke pogingen in het werk gesteld en alle maatregelen genomen, die alhier toepasselyk zyn, ten voordeele der ongelukkigste onzer medemenschen, en zulks met eene belangstelling, die aan het hooge gewicht der zaak geëvenredigd mag worden genoemd.

Ons voorgenomen hebbende achterwege te laten alle noodlooze bespiegelingen en redeneeringen, waartoe dit onderwerp wellicht eene te vruchtbare bron oplevert, en de gevaarlyke klippen willende vermyden van eene te breedvoerige verhandeling over het *wezen* en de *verschynselen* der krankzinnigheid, die de meeste moderne beoefenaars der geneeskunst ongetwyfeld zeer van naby bekend zyn, zy het ons geoorloofd ons te bepalen by eene korte beschouwing van slechts twee der meest belangryke hoofd-punten op dit gebied en wel de *oorzaken* en de *behandeling* der zielsziekten in deze Kolonie.

O O R Z A K E N .

Nog menigvuldiger dan de *soorten*, zyn de *oorzaken* van zielsziekten. Wy schryven niet voor leeken. Langwyligheid zou dus by ons niet te verschoonen zyn.

Daarom zullen wy zoo vlug doenlyk heen stappen over de op dit eiland minder vruchtbare bronnen van ziekten der hersenen en van het zenuwstelsel, ten einde zoo spoedig mogelyk te genaken tot de oorzaken van krankzinnigheid in *deze* gewesten.

Met onze 25 jarige onafgebroken praktyk en langdurige ondervinding op het gebied der armen-verzorging alhier, mag ons wel een voldoende mate van bevoegdheid worden toegekend om daaromtrent een gezond oordeel te kunnen vellen. Met den meesten eerbied voor de gevoelens van andere zeer ervaren ambtgenooten, laten wy ook volgen de zeer nederige vruchten onzer persoonlyke observatiën op dit eiland. Wy zullen de oorzaken naar volgorde nummeren, beginnende met de minder frequente :

1°. **Erfelyke voorbeschiktheid.**— Dat vele kinderen precies op hunne ouders gelyken in gestel, lichaams-bouw, geaaltstrekken, kleur der oogen en van het haar, bewegingen, manieren enz., is een niet te ontkennen daadzaak. Op grondige redenen kan men dus ook aannemen dat gelyke overeenstemming

zal bestaan in de structuur en de functiën der hersenen en van het zenuw-stelsel, en dat krankzinnigheid, even als andere ongesteldheden, zeer gemakkelyk van de ouders op het kroost wordt overgeplant.

Op Curaçao is dit echter geenszins als regel aan te merken. Krankzinnigheid wordt by de minder ontwikkelden onzer maatschappy gehouden voor eene zoo schrikbarende ziekte, voor zulk eene schande, eene ignominie, dat men by het ontstaan daarvan in een gezin, al dadelyk overgaat tot de meest zorgvuldige vermyding van elke gelegenheids-oorzaak en elke omstandigheid, die de overige leden van die familie aan den geringsten invloed van ziels-krenking kan blootstellen. De ziekte wordt, om zoo te zeggen, door eene overmaat van schrik en afkeer *geweerd* en *afgeschrikt*. Het alarm is zoo groot, zoo indrukwekkend, de scènes zyn zoo roerend, zoo overdreven, dat de bestaande erfelyke prædispositie, hoe vreemd dit ook mag heeten, daardoor beperkt, — moreel onderdrukt — schynt te worden. Een zedelyke kwaal wordt zedelyk tegengegaan. En het gelukt zeer dikwyls. De in deze ziekte zoo belangryke — wy hadden haast gezegd almachtige-*wilskracht* overwint.

2°. **Onderling huwelyk.**— Dat betrekkingen in den bloede, onderling hùwende, een kroost voortbrengen dat tot krankzinnigheid byzonderen aanleg bezit, is by ons gestadiglyk en door meest welsprekende voorbeelden en feiten ten volle *gelogenstraff*. Spürzheim, Huffeland, Seraine, Monlau, Esquirol, Guislan en zoo vele anderen, die zich op dit gebied beroemd hebben gemaakt en groote opmerkzaamheid en toewyding aan de behandeling van dit punt geschonken hebben, zouden verbaasd staan voor de byna compleete immuniteit waarmede zelfs de grootste misbruiken in dit opzicht alhier gepaard gaan. Op geen plaats ter wereld worden, naar evenredigheid, meer dan op dit eiland familie-huwelyken gesloten onder de goeuden, terwyl onder de lagere bevolking onderling kinderen verwekt worden zonder hoegenaamd te letten, zeer dikwyls zonder te weten, wie de respectieve ouders zyn. Onze armen weten zeer dikwyls slechts by gissing of by toeval de afkomst hunner kinderen van de vaders-zyde, en het valt natuurlyk niet te ontkennen dat hoogst waarschyndlyk de naaste bloedverwanten, ja zelfs kinderen van dezelfde vaders samen leven en onderling kinderen voortbrengen. En toch is krankzinnigheid by het grootste gedeelte der lyders by wie zy alhier voorkomt, klaarblykelyk aan andere oorzaken toe te schryven.

3°. **Insolatie, zonnesteek** (“*coup de soleil.*”)— Alhoewel wy hier gestadig blootgesteld zyn aan de meest gloeiende tropische zonnestrallen, is de inwerking der zon als primaire belediging der hersenen, welke krankzinnigheid voortbrengt, eene groote zeldzaamheid. Dit is toe te schryven aan de aangename, gezonde zee-winden waardoor de lucht aanhoudend verfrischt wordt. Doch dat er hier geen gevallen van zonnesteek voorkomen gedurende de warmste maanden van het jaar, blyft voor ons een raadsel. Het is ons nooit gelukt een enkel geval

van zuivere insolatie alhier te constateeren onder de armen, althans niet in het stads-district. Onder vreemde schepelingen komen er soms geïsoleerde gevallen voor.

4°. **Decrepitude.**— Vermits gevallen van zelfs zeer buitengewone longaeviteit alhier vry talryk zyn, zou men aan hoogen ouderdom kunnen denken als oorzaak van krankzinnigheid. Doch *dementia-senilis* komt zeer weinig voor.

Het is troostryk te mogen aanmerken dat, in weerwil dat andere ongesteldheden der bejaarden onder de minvermogenden onze zieken-lysten merkelyk vermeerderen, de hersenen by de meest bedaagden, in den regel, tot het laatste toe, helder, en hunne redeneerkrachten onversleten blyven.

5°. **Godsdienst.**— Dwaalbegrippen en sterk gespannen gedachten aangaande godsdienstige onderwerpen zyn, dank onzen verlichten geestelyken, in zeer geringe mate als oorzaken van zielsziekten op te geven. *Mania religiosa* zien wy slechts enkele keeren onder de inboorlingen.

6°. **Overspanning,** ongenoegen, verdriet, ondoelmattige woningen en het misbruiken van in ontbinding verkeerende levensmiddelen, komen meer als primaire oorzaken van krankzinnigheid voor. De staat van vreeselyke armoede waarin geheele huisgezinnen soms gedompeld zyn, het overgroot gebrek aan bronnen van eigen bestaan voor de minbedeelden alhier en de daardoor veroorzaakte moreele onderdrukking brengen een aantal uitgeteerde ongelukkigen in ons krankzinnigen-gesticht. Het misbruik van koffie, de overheerschende neiging van den neger vooral, om stinkend voedsel te præfereeren als meer hongerstillend, het gebruik van soep, gemaakt uit de ingewanden en pooten, die een paar dagen te voren, ter voorbereiding, onder den grond *begraven* geweest waren, dragen ook veel by tot het veroorzaken en onderhouden van nerveuse toestanden, die dikwyls tot zielsziekten overgaan.

7°. **Ongeregelde heden der chylopoetische organen.**— De bovengemelde eigenaardige misbruiken en de daaraan verbonden ziekten der maag, lever, ingewanden enz., werken alhier spoedig sympatisch op de hersenen en doen vele gevallen van *hypochondriasis* en andere zielsziekten geboren worden.

8°. **Het puerperium.**— Niet zoo zeer gedurende het laatste tydperk der zwangerschap als onmiddelyk na de verlossing, bezitten de vrouwen alhier eene byzondere prædispositie voor zielsziekten. Gevallen van *Mania puerperalis* komen by gevolg zeer dikwyls voor. Dit staat hoogst waarschyglyk in verband met de hierna te melden oorzaken.

9°. **Gebrek aan doelmatige opvoeding.**— In de meeste beschaafde landen bestaat er in den tegenwoordigen tyd eene overdrevene bezorgdheid om kinderen op een' zeer teederen leeftyd onderwys te laten genieten. Door te vroeg de zielsvermogens in werking te doen komen, alvorens dat de constitutie eene genoegzame vastheid en kracht bekomen heeft, verwekt

men dikwyls in Europa en Noord-Amerika ziekten van het zenuwstelsel, en broeit men kiemen van krankzinnigheid. Op Curaçao is het tegenovergestelde waar te nemen. Gebrekkige en verkeerde opvoeding, verzuim van ouderlyk gezag en onnatuurlyke levenswyze gedurende de jeugdige jaren, afschuwelyke voorbeelden van zedeloosheid, zyn by velen de eenigste uitgangspunten van zielsziekten, onmiddellyk na de ontwikkeling der geslachts-driften en derzelve misbruiken in beide kunnen, soms zelfs lang vóór de puberteit, die hier buitengewoon vroeg intreedt en zeer praematuur tot volkomen rypheid komt.

10°. Uitspattingen in liefde en het misbruik van geestryke dranken.— Wy zyn hier genaderd tot, althans naar onze bescheidene meening, *de ware oorzaken of vruchtbaarste bronnen van krankzinnigheid op dit eiland*, en, wy mogen het gerust zeggen, by analogie, in deze geheele Kolonie.

Ondeugd in al hare afschuwelyke vormen werkt natuurlyk hoogst nadeelig mede om de constitutie, en by gevolg ook het zenuwstelsel en de hersenen te verzwakken en te ondermynen. Doch de verschrikkelyke gevolgen van dronkenschap, venerische en syphilitische ziekten, spermatorrhœe en *zelfbeleving* by onze paupers, vooral by diegenen, die onze hulp inroepen als geneesheer der armen, zyn zoo in het ooglopend, dat wy volstrekt niet aarzelen volmondig te verklaren, dat de ziekten van het grootste getal lyders op onze armen-lysten, in al onze zieken-huizen en vooral in ons krankzinnigen-gesticht, hetzyl direct of indirect, aan deze walgelyke oorzaken dienen te worden toegeschreven.

Acht van de tien jongens hebben urethritis of chancres of bubons of alle drie te gelyk. Wat de meisjes betreft, dikwyls verlossen wy kinderen van 14, 13, en 12 jaren, die nooit gemenstrueerd hebben, en waarvan de genitalia etc. bedekt zyn met versche venerische zweren of repugnante litteekens van verwoestende wonden, toegebracht door de meest onzedelyke en onnatuurlyke offers op het altaar van Venus.

Ten opzichte van onmatig drinken of misbruik van geestryke dranken, durven wy met klem beweren, en onze bewering met authentieke bescheiden staven, dat armen van beide kunnen alhier oneindig meer aan sterke dranken dan aan spyzen verteeren, ja dat zelfs piepjeugdige potatoes zeer dikwyls de voorkeur geven aan een borreltje boven een bolletje (een broodje).

BEHANDELING.

Gelukkiglyk bezit de constitutie van den mensch by deze ziekte, even als by de meeste andere ongesteldheden, eene *vis medicatrix naturæ*, welke zeer dikwyls haar doel bereikt in weerwil van onze onwetendheid en misslagen. Menigvuldig zyn de zieken, welke langs dezen weg herstellen. Doch in de meeste gevallen van wezenlyke krankzinnigheid, valt het niet te ontdekken, dat de constitutie geene genoegzame kracht bezit, om de regelmatige werking der ziel of der hersenen te herstellen,

en dat de ziekte, verwaarloosd of ondoelmatig behandeld wordende, allengskens eene onherstelbare hoogte bereikt.

Wy zullen, even als by de oorzaken, in onze beschouwingen ten deze niet stilstaan by de oneindige beschrijvingen van de zeer verschillende en meest talryke behandelingen dezer belangryke ziekten. De lezers voor wie deze, te midden van zoo veel drukte geschreven regels bestemd zyn, zullen ons zeker op dit gebied in ervaring en kennis in hooge mate overtreffen. Wy zullen dus by ons primitief doel, binnen de ons gestelde perken blyven. Wy willen slechts aanstippen de onder *onze handen* in *deze kolonie* met het meeste succes bekroonde behandeling, ons haastende om tot *het geneesmiddel* te naderen, dat ons, in den laatsten tyd, naar onze nederige meening, uitmuntende diensten bewezen heeft tegen de meeste soorten van zielsziekten, en als een uitstekend middel dient vermeld en aanbevolen te worden. Ons eenigst oogmerk hiermede is, om meer bevoegden ernstig uit te noodigen en plechtig aan te moedigen daarmede doelmatige proeven op uitgebreider schaal te nemen en ons met den uitslag hunner ondervinding bekend te maken.

Talryk zyn de verschynselen der zielsziekten en talryk zyn de middelen door de wetenschap daartegen aangewend. Doch even talryk zyn ook de moeielykheden en teleurstellingen waarmede de geneesheer van krankzinnigen te kampen heeft.

Vreugde, schrik, afzondering, de expectatieve methode door den beroemden Heinroth "*die negative Behandlung*" genaamd, de meest oplettende symptomatische, somatische en psychische behandelingen, gewyzigd naar de individueele toestanden en in de best ingerichte gestichten aangewend, hebben in deze ziekten, vele schitterende overwinningen behaald. Doch een middel aan de hand te geven, hetwelk in de meeste, zoo niet in alle gevallen, als probaat kan worden aangenomen, zoowel op rationeele als op proefondervindelyke gronden, werd tot in den laatsten tyd door ons als eene onmogelykheid beschouwd.

Zorgvuldige hygiëne, depletiën, goed voedsel, bewegingen en arbeid in de open lucht, tonische, narcotische, anæsthetische middelen, hydrotherapie, reizen, veranderingen van klimaat, electriciteit, enz., hebben allen goede diensten bewezen, om aanvallen van verstandsverbystering en beginnend verlies van evenwicht in de werking der hersenen, af te wenden, ja zelfs om lyders aan geconfirmeerde en chronische zielsziekten volkomen te genezen.

Doch helaas! hoe dikwyls moesten wyzelven onze betreurenswaardige misslagen niet verkondigen en ridderlyk verklaren dat wy in vele gevallen, verdrietvol, neerslachtig, beschaamd en even stom als de betrekkingen onzer patiënten, staan te peinen over onze compleete onmacht tegenover die verschrikkelijke stoornissen der ziel, — die onbarmhartige vyanden des menschdoms, — die zoo dikwyls juist de uitgezochteste bloemen onzer maatschappy in alle standen, zedelyk dooden of voor eeuwig doen verwelken!

Te midden dier benarde positie hebben wy, zoowel in onze particuliere en armen-praktyk buiten, als, zeer onlangs, ook in

onze pogingen binnen het krankzinnigen-gesticht in deze Kolonie, onze toevlucht genomen tot belangrijke proefnemingen met het nieuwe middel, bekend onder den naam van "*Pilocarpine*" of "*Pilocarpia*", het alkaloïde der *Pilocarpus Pinnatifolius* of *Jaborandi*, toegediend per mond, wanneer zulks mogelyk is, doch vooral aangewend door middel van *onderhuidsche inspuitingen*.

Tot onze levendige vreugde is de uitslag, tot nu toe, boven onze verwachting geweest. Oplossingen van $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ grein, in water, alcohol, ether, spiritus-camphoræ, Magendies-solutie van Morphine en Chloroform, van een tot drie malen daags, inwendig, of by subcutane injecties toegediend, werden zeer dikwyls door ons aangewend met de schitterendste resultaten.

De veiligste weg is de *onderhuidsche* en het zeer voorzichtig toedienen van kleine doses tot dat het doel bereikt wordt. De beste hypodermische injectie-spuiten moeten gebezigd worden. Het prikje dient zorgvuldig en vry hard gedrukt te worden met den index of wysvinger van de eene hand, terwyl met de andere hand, snel, zacht en lang moet gewreven worden op en om de zachte deelen der ingespoten plaats. Aan den arm en de plaats aangewezen voor vaccinatie, geven wy ook gewoonlyk en wel om dezelfde redenen de voorkeur. Er zyn echter vele uitzonderingen, waarby men andere punten van het lichaam moet prefereren.

Ontstekings-zwelling en suppuratiën hebben nooit plaats, wanneer deze kleine operatie naar behooren en met de noodige kalmte en voorzorgen verricht wordt.

Het vehikel, of toevoeringsmiddel, wordt geregeld naar de verschillende toestanden die by de verschillende lyders prædomineeren. Is stimulans aangewezen, men gebruike de oplossingen in alcohol, ether, spiritus camphoræ. Oordeelt men, dat een eenigszins narcotischen of anæsthetischen invloed geïndiceerd is, men bediene zich van de chloroform of Magendies-solutie. By afwezigheid van die indicatiën, de oplossing in water. Merkt men eenige buitengewone verschynselen van prostratie, of andere symptomen van dreigenden aard, zoo als die, beschreven door Grebler, Vulpian, Féréol, Rabuteau, Ringer, Gould, Martindale en anderen, men neme dadelyk zyn toevlucht tot het uitmuntend en welbekend tegengift van de *Pilocarpine* en dat is de *Atropine* of andere bereidingen van *Belladonna*. De werkingen van die twee middelen zyn volkomen antagonistisch. De toestand der pupillen, goed geobserveerd, is de beste leidraad.

Door middel van deze doeltreffende behandeling komen woevende lyders binnen weinige minuten tot volkomen bedaren. Dit is gewoonlyk het geval, wanneer de krankzinnigheid zich het eerst heeft vertoond onder den vorm van eene plotselinge alteratie in het gedrag en in de moreele openbaringen.

Gevallen van dien aard genezen byna zeker onder het gebruik van "*Pilocarpine*", gepaard met de aanbevolen voorzorgen en maatregelen, die van het hoogste gewicht zyn, en het zoo noodige *volharden* daarin, in weerwil van de meest ontmoedigende verschynselen in het begin der behandeling. Men is meer

dan beloond door de zoete zelfvoldoening van het wonderbaar succes, waarmede die geduldige pogingen op het laatst bekroond worden.

Het eenigst bezwaar tegen het algemeen gebruik van dit uitstekend middel in armen-inrichtingen is de groote duurte daarvan. Het kost in Frankryk acht duizend franken per kilogram (frs. 8 per gram) en in Amerika van 50 à 75 cents per grein. Doch mag die kostbaarheid een beletsel zyn by de philanthropie der negentiende eeuw? De eeuw van tentoonstellingen en geneeskundige congressen?

Een enkel medemensch van de krenking zyner edelste vermogens te genezen en terug te geven aan de maatschappy, aan de samenleving, aan de diep getroffene familie-kringen en dierbare betrekkingen, is eene belooning die te veel zegen en geluk medebrengt, om niet door den plichtbeseffenden arts met geduld, liefde en geestdrift gezocht te worden.

En zoo die schoone zegepraal op het omvangryk gebied der zielsziekten ten volle bereikt kan worden, dan dient zy, naar onze innige overtuiging, gezocht en gevonden te worden by de behandeling met "*Pilocarpine*", op de wyze en met de byzondere voorzorgsmaatregelen door ons aanbevolen. Een door ons gedurende deze behandeling meer dan eens waargenomen feit is belangryk genoeg om hier vermelding te verdienen.

Zeer dikwyls gebeurt het dat de krankzinnige die hardnekkig weigert alles, zelfs water te gebruiken, in het denkbeeld gebracht wordt, dat men hem door zulke krachtige inspuitingen *voedsel* toedient, en plotseling zyn plan om zich dood te hongeren opgeeft en vrywillig voedsel, water, drank, medicynen enz., met gretigheid inneemt.

Deze methode heeft bovendien ook het groote voordeel dat het de gewone behandelingen door ervaren aliënisten aanbevolen, volstrekt niet uitsluit. Morphine, digitaline, chloral, emeticus, kina-alkaloïden, atropine, stramonium, valeriaan, bromuretum-potassæ, kwik, yoduretum-potassæ, iodoform, monobromas-camphoræ, gelsenium, strychnia, cannabine, codeine, phosphorus, staal, koper, zinc, stort-baden, koude omslagen enz., behoeven hierdoor geenszins ter zyde gesteld te worden. *Pilocarpine*, voornamelyk de *onderhuidsche* aanwending daarvan, is volstrekt niet incompatibel met de meeste dier bereidingen.

Ook gebruiken wy alhier nooit de slokdarmsonde, en melk, soep, eierdooier, levertraan, vleesch-extract enz., kunnen zeer gemakkelijk *onderhuidsch* toegediend worden. Alleen gebruiken wy dan, in stede van de gewone hypodermische spuiten, de Pravazsche of Annelsche spuiten eenigszins voor ons gemodificeerd door tusschenkomst van Mc. Kesson and Robbins te New York.

Lang na dat wy de *Pilocarpine* alhier aangewend hadden, hebben wy met vreugde en satisfactie, in de Europeesche couraanten gelezen, dat men dat middel in het hospitaal te Caen (Frankryk) met volkomen succes gebruikt heeft tegen *honds-dolheid*.

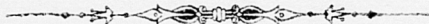
Niet alleen by recente gevallen, maar zelfs by zeer chroni-

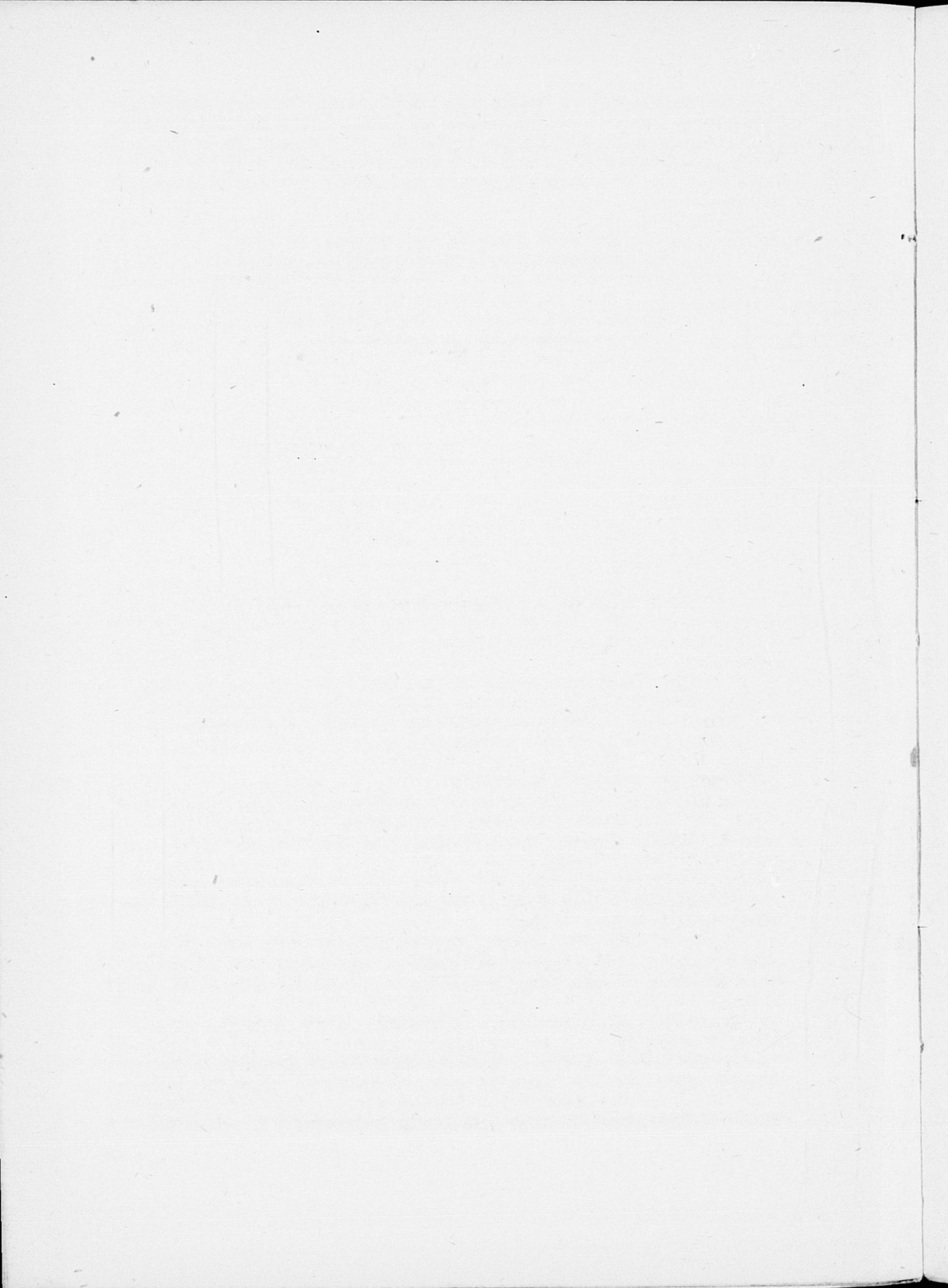
sche en *onherstelbare* lyders aan zielsziekten van *traumatischen* aard en gepaard met *organische gebreken*, heeft de *Pilocarpine* zulke ontegensprekelyke en treffende wendingen te weeg gebracht, dat wy soms als het ware droomende, met verbazing den lyder aanschouwden en met den geïnspireerden dichter uitriepen :

“ O Rede, wie vermeldt, wat wonder tooverspel
Uw afgebroken draad, gansch ongedacht, herstell !
Door welk een enge reet, de dag weer binnenstraalt
In 't duister warrend brein, waarin de zielstred dwaalt :
En hoe, gelyk 't gebeurt, dat de boelegeraar
In de verschansing komt door enk'len binnen haar,
Een eenig klaar idee, dat ih de borst opstaat
Door de herinneringskracht, al de andere binnenlaat.

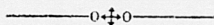
Curaçao, Januari 1882.

D. R. CAPRILES.

ARMEN-VERZORGING TE CURAÇAO.

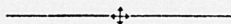

KORTE MEDEDEELINGEN

Bestemd voor de Tentoonstelling te Amsterdam,
(Afdeling Koloniale Geneeskunde)

DOOR

DAVID R. CAPRILES
MED. CHIR. ET ART. OBST. DOCTOR.

OPENBARE GEZONDHEIDSTOESTAND.

Curaçao is de gezondste plaats voor onvermogenen in de geheele wereld.

De lucht bezit een eigenaardige, *antiseptische* hoedanigheid, die de kiemen van endemische, epidemische en contagieuse ziekten vernietigt, of de kwaadaardige verspreiding daarvan zeer moeielyk, *byna* onmogelyk maakt.

Dit klinkt vreemd — zeer vreemd.

Doch wy zullen het bewyzen.

Onafgebroken en uitgebreide waarnemingen gedurende 25 jaren, schenken ons het recht daaromtrent een oordeel te vellen.

De lagere klasse verkeert alhier in armoede, onwetendheid, onreinheid en ondeugd.

Kinderen leven naakt zoo lang als zy kunnen; volwassenden dragen hetzelfde pakje schrale kleederen aan hun lyf zoo lang als het mogelyk is.

In de kleinste woningen *geschiedt* alles wat men met zoo veel afschuw leest in de droevigste *geschiedenissen* der armen in Engeland, Frankryk, Nederland, en daarenboven nog alles wat gebeuren kan in Afrika, Patagonië, enz.

In alles wat hygienische begrippen betreft, zyn onze paupers *barbaarsch*.

Huisgezinnen van 6, 8, 10, of meer personen, slapen soms in de kleinste hokken, die by avond meestal hermetisch gesloten zyn.

Van den gemakkelyken toegang tot de verfrisschende golven der open zee, overal hier zoo genaakbaar, en aanlokkend

voor de meeste vreemdelingen die ons eiland bezoeken, wordt door de inboorlingen weinig gebruik gemaakt.

Men vreest altyd, met een aan waanzin grenzend bygeloof, een *kou* te vatten. Zoo worden ook de meeste, zoo niet al de ziekten aan gevatte koude toegeschreven.

Anæmie, beroerte, epilepsie, leverziekten, uitputting, lepra, syphilis, moeielyke verlossingen, alles wordt hier, volgens de negers, veroorzaakt door een "*friew*" (koude).

In de bovengemelde kleine, donkere, dicht gehouden, ellendige woningen der armen, worden de fæcaliën niet dagelyks weggevoerd.

Een vat dient tot algemeene privé, en het wordt in huis bewaard — ja goed bewaard voor een — twee — drie *weken!* Niet tot dat het vol is, maar *al* is het vol. De aangeboren luiheid van den neger en de onweerstaanbare neiging van den inboorling, om zoo weinig mogelyk te werken en zoo veel mogelyk te rusten, draagt ook veel by om het vat soms te laten rusten tot dat het openbarst, of door de warmte in een staat van verpestende fermentatie gebracht wordt. Dan wordt het nog met een soort van afscheidsgewoel weggedragen, als of het een lyk was. Dit is historisch en Curaçao alleen eigen. Zoo dit punt, name-lyk *het afvoeren van fæcaliën*, niet een onderwerp van behandeling op het programma der Tentoonstelling uitmaakte, en wel onder N° 6, 1 Klasse, der Afdeeling "Koloniale Geneeskunde", zouden wy het misschien onaangeroerd gelaten hebben, in weerwil dat men daaromtrent alleen ontzettend veel schryven en wetenswaardige feiten mededeelen kan.

Het is in die hutten der ellende, naast dat vat, dat *familiën* van armoedige schepselen van alle leeftyden, huisvesten, koken, voor anderen wasschen, een aantal vuile handeltjes dryven, in ontbinding verkeerende eetwaren van allerlei afkomsten verslinden, daardoor ziek worden en door den beklagenswaardigen geneesheer der armen, of armen-doctor, onder genees, heel- en verloskundige behandeling genomen moeten worden.

Welke onuitputtelyke bronnen, welke broeinesten voor vibrionen, bacteria, microzyma! Welke mogelyke kiemen van moorddadige ziekten, moesten alhier niet ontstaan!

En toch — toch zyn alle besmettingen op dit eiland uiterst flauw, epidemiën uiterst zeldzaam, endemische ziekten, dat wil zeggen ziekten aan Curaçao eigen, onbekend, terwyl de sterfte verre beneden het betrekkelyk minimum van de meest gezonde plaatsen op de overkust en van de overige eilanden van den West-Indischen archipel blyft.

Wy hebben ons dus in onze beweringen, in het begin dezer mededeelingen, niet aan overdryving schuldig gemaakt. Vooral wanneer wy nog in aanmerking nemen den nadeeligen invloed der steeds toenemende prostitutie en de verschrikelyke verspreiding van venerische ziekten, waarvan wy reeds in een ander vertoog gewag maakten. Daarom kan en moet men dit eiland nogmaals doen worden wat het geweest is en wel een der gezegendste toevluchtsoorden voor herstel van gezondheid en het wederom de ware Portugeesche oorsprong van zynen naam waardig

maken, dat is een ware “*isla das curaços*” of eiland der gezèzingen, vooral nu met het oog op de doorgraving der landengte van Panama en de schitterende toekomst, welke voor ons eiland in het verschiet ligt!

GENEESKUNDE.

Urethritis, stricturen, chankerzweren en andere ziekten der geslachts- en piswerktuigen, spermatorrhea, tuberculæ mucosæ en constitutioneele syphilitische aandoeningen van allen aard, zyn de hoofdziekten onzer armen-bevolking.

Het getal lyders ten gevolge van gebrekkige voeding en misbruik van sterke dranken is verbazingwekkend te noemen.

Enorm is op onze armen-lysten het aantal gevallen van anæmia, diarrheën, dysenteria, hyperæmia-hepatitis, maag-cathar, icterus, lienteria, hæmorrhoiden, febris biliosa, marasmus, gastralgiæ, helminthiasis en alle andere ziekten die uit de zoo even genoemde oorzaken voortspruiten.

Scrofuleuse aandoeningen by kinderen, hysteria en andere zenuw- en hersensstoornissen by de vrouwen, en rheumatismus van spieren en gewrichten by de mannen, volgen nu als de meest frequente ziekten onzer paupers.

Onder de huidziekten komen urticaria, eczema, erisypelas, rupia en ulcera varicosa et gangrenosa het meest voor.

Lepra, zeer beperkt.

Conjunctivitis, ophthalmia purulenta en iritis-syphilitica spelen de hoofdrollen onder de oogziekten.

De kwalen der borst-organen zyn niet talryk, doch longtering (phthisis of tuberculosis pulmonum) is, vreemd als het voor velen mag klinken, de meest frequente dier ziekten.

De kleurlingen zyn in hooge mate vatbaar voor phthisis.

Pericarditis, hypertrophia-cordis, insufficientiæ valvulæ cordis, aneurysma, hydrops, anasarca, oedema enz. komen niet dikwyls voor.

Angina diphtheritica en croup, enkele keeren.

Beroerte heeft men soms, insolatio nooit.

De beet van de vergiftige of oranje-spin (de eenigste schadelijke van al de dieren of insecten alhier) veroorzaakt een soort van eigenaardige koorts en algemeene opzwellung van het lichaam, gepaard met voorbygaande verstandsverbystering (mania traumatica?) en onleschbaren dorst. De beet is byna nooit doodelyk en wordt altyd door de inlanders gezezen met een mengsel samengesteld uit onrype mispel-sap, uit tabak en pis, toegediend per mond, op ruwe wyze en in groote hoeveelheden, die verschrikkelyke brakingen en een soort van tweede vergiftiging veroorzaakt, doch als een probaat middel of beste tegengif moet worden beschouwd door ieder onpartydige die de inlandsche behandeling bywoont.

Hydrophobia is op dit eiland volkomen onbekend.

HEELKUNDE.

Tetanus komt hier byna nooit voor.

Op de overliggende kust, zoo dicht by Curaçao, op St. Domingo, Haiti, Columbia, is het gevaar daarvoor schrikwekkend, zelfs by nietige verwondingen en geringe operaties.

Drie gevallen van Venezuela afkomstig, drie van St. Domingo, twee van Columbia en slechts één zeer dubieus van hier, hebben wy in een tydsverloop van 25 jaren onder behandeling gehad. De gevallen dier vreemdelingen eindigden allen lethaal: de Curaçonaar herstelde. De reactie op wonden is alhier uiterst gering. Dat de neger veel minder reageert op wonden dan de Europeaan is algemeen bekend. Dit kan misschien toegeschreven worden aan eene lagere organisatie of andere minder bekende invloeden. Doch dat wonden in het algemeen by den Curaçonaar, zonder onderscheid van ras of kleur, zeer geringe koorts of ontstekingsverschynselen vertoonen; dat op enkele uitzonderingen na, besnydenissen verricht op Israëlietische kinderen, die zeer zeker allen blanken zyn, altyd per primam intentionem genezen, en dat tetanische verschynselen zich nooit voordoen zelfs by de meest blootgelegde wonden, en de in dit klimaat zoo geschikte open-wondbehandeling, moet aan zekeren goedaardigen invloed van de Curaçaosche lucht worden toegeschreven.

Angina syphilitica, hypertrophia tonsillæ, keel-abcessen, dacryocystitis, traan-fistels, pterygium, keratitis, cataracta, glaucoma, komen genoeg voor.

Ozaena syphilitica openbaart zich onder de rookers en snuivers van tabak.

Orchytis, hydrocèle, prostatitis, ondoordringbare vernauwingen van de urethra, urine-abcessen, pis-fistels, retentio urinæ, cathar-vesicæ, zyn hier aan de orde van den dag onder onze armen.

Carcinoma, caries ossis, beenbreuken en ontwrichtingen zyn niet ongewoon.

Crimineele verwondingen van gewichtigen of doodelyken aard behooren tot de zeldzaamheden. Nietige beleedigingen en geringe wonden toegebracht in drank- en vechtpartyen bekomen de armen dikwyls en verschaffen ons eenige oefening op gerechtelyk geneeskundig gebied.

Het byna doodranselen van kinderen is, onder de armen alhier, vooral onder sommige vrouwen die zich moeders noemen, een, naar het schynt, onuitroeibaar gebrek of manie, die direkt of indirekt in onze handen en onder onze heelkundige behandeling doen vallen, menig slachtoffer van inwendige letsels en diepe abcessen, welke dikwyls doodelyk afloopen.

Morbus coxarius, synovitis, hydrops articuli, treffen wy van tyd tot tyd aan.

Amputatiën, enucleatiën, onderbindingen van slagaderen, verrichten wy zelden.

Chirurgie is in deze kolonie een dor gebied.

VERLOSKUNDE.

Schande!

Er zyn hier een groot aantal moeders van 15—14—13 jaren.

Wy kennen menige van 12. Gepatenteerde en ongepatenteerde vroedvrouwen, die niet lezen en schryven kunnen en tot de onwetendsten onzer maatschappy behooren, krioelen op dit eiland.

Zeer dikwyls ontwaarden de meest natuurlyke baringen in de vreeselykste kunstmatige verlossingen. Door toedoen van wie? Wy zullen deze vraag onbeantwoord laten. Doch niemand zal ontkennen dat bygeloof, dwaasheden en de meest ongerymde, zonderlinge en gevaarlyke middelen en manoeuvres plaats grypen in gevallen van eenigszins tragen of laborieusen arbeid by de lagere klasse. Niet alleen wordt aan de ongelukkige barenden een verbazend hoeveelheid infusies toegediend der krachtigste vruchtdryvende kruiden enz., doch, by voorbaat als het ware, een der gruwelykste oorlogen verklaard tegen de onschuldige en misschien trouw dienst doende baarmoeder. Het prikkelen, drukken, kittelen, stryken, wringen, persen, ruw wryven, halen, vastbinden en zeer dikwyls slaan, worden met zoo een yver doorgezetz en, sedert de eerste verschynselen van naderenden arbeid, zoo hardnekkiglyk volgehouden, dat de kraamvrouw, om zoo te zeggen, in een der benauwdste impasses geraakt en zich zoodanig "*entre l'enclume et le marteau*" bevindt, dat zy barsten of bevallen moet.

Men kan zich wel een denkbeeld vormen van de akelige positie waarin de aangevallene kraamvrouw verkeeren moet, vooral in gevallen van onnatuurlyke liggingen, wanverhouding tusschen de afmetingen van faetussen en bekkens, en zoo vele andere oorzaken van dystocie, waar geweld van dien aard— ja van welken aard ook— zoo ruimschoots moet bydragen om toestanden der baringen en der barenden, te voorschyn te doen treden, die de verschrikkelykste gevolgen na zich kunnen slepen.

De oude Grieken, de Esthen in Rusland met hunne zamenpersingen, de Kalmucken in Astrakan, de Tartaren, de Tscherkessen, de Siameezen, de Philipynsche en Maleische vrouwen, de Mogolsche volksstammen met hun "*massiren*", "*schampuen*", en "*ambukken*", kneden, manipulatiën, drukkingen, enz., gingen ten minste methodisch te werk.

Doch onze negerinnen hier hebben meer van de ruwe Afrikaansche volksstammen en wel van de vrouwen van Senegal, Oud-Calabar, Guinea, Kabylië, enz., die ook hare barenden behandelen met stompden, vuistslagen, steenen op de buik, schoppen, dichtsnoeren met doeken, sterke kruiden- infusies enz., enz.

Gelukt het eene van onze zwarte matrones, te midden van die met geweld geprovoceerde baarmoeder-contracties, een der extremiteiten, al is het maar een handje of schouder, van het onmoezel ongeboren schepsel te voorschyn te doen treden, dan zingt men lustig en vroolyk een soort van heidensch hallelujah. Men grypt met triumpheerenden hoogmoed en trots het voorliggend kinds-deeltje vast en laat niet los voor dat helaas..... alle redding voor vrucht of moeder, of voor beide, buiten sprake is.

Meer dan eens hebben wy de moeielykste keeringen en andere kunstbewerkingen moeten verrichten om verschrikkelyk gemutileerde doode of snikkende kinderen ter wereld te brengen.

Daarom is ook het getal kunstmatige verlossingen door ons

op Curaçao verricht, vreeselyk groot.

Ten einde een denkbeeld daarvan te geven zy het ons geoorloofd aan te merken dat, vermits de verhouding van tangverlossingen, volgens nauwkeurige statistieke opgave in Europa slechts *één* in 168 geboorten is, wy, die op dit eiland van 900 à 1000 geboorten in het jaar tellen, niet meer dan 5 of hoogstens 6 tang-verlossingen moesten hebben. En toch behooren jaren van 50 à 60 hier by ons niet tot de zeldzaamheden. Zeer gemakkelijk kan men zich van deze waarheid overtuigen, vermits wy jaarlyks nauwkeurige verslagen aan het Bestuur indienen met accurate opgave van naam, voornaam, woonplaats en afloop van ieder geval.

Dit feit alleen is meer in het oogvallend en welsprekender dan de droevigste tafereelen die wy zouden kunnen ophangen, en toont met het droge doch onwederlegbare argument der cyfers, dat spoedige en ingrypende verbeteringen op dit gebied alhier dringend noodzakelyk zyn.

Dat oneindig meer baringen niet lethaal afloopen en gevaarlyke kraambedziekten zich niet menigvuldiger vertoonen, hebben wy alleen te danken aan het heilzaam Curaçaosch klimaat reeds door ons naar waarde geprezen.

Een kraamvrouw die instrumentaal is verlost geworden *drie* dagen daarna in huis of zelfs op straat werkzaam te zien, is by ons volstrekt geen vreemd verschynsel. Vyf of zes dagen na de moeielykste bevalling op zee te gaan, is geen buitengewone gebeurtenis.

Het puerperium loopt hier in den regel zoo byzonder gunstig af, in weerwil van de domste zorgen of grootste zorgeloosheid, dat men weinig beteekenis daaraan hecht, als de vroedheer niet er by is gehaald geworden, en zelfs dán neemt men zich nog voor een paar dagen nauwelyks in acht.

En dat de vroedheer zeer dikwyls ontboden wordt, betoogt niet alleen het hierboven geschetst tableau, maar ook het aardig feit dat het getal vroedvrouwen alhier vier maal zoo groot is als in de groote stad Amsterdam, dewyl Curaçao 24000 zielen telt en Nederlands hoofdstad ruim 309,000, dus betrekkellyk 50 maal meer.

Wat betreft het getal kinderen by een enkele verlossing, verdient alleen melding dat gevallen van *tweelingen* zeer dikwyls en van *drielingen* niet zelden voorkomen. Eclampsie puerperale vertoont zich nu en dan, terwyl peritonitis, verbloedingen, metritis, phlegmasia dolens, uitputtingen en rupturen der baarmoeder enz. zich enkele keeren voordoen.

Sectio Cæsaræ, of keizersnee, hebben wy slechts na den dood verricht, zonder ooit de vrucht te hebben kunnen behouden.

Curaçao, Januari 1883.

D. R. CAPRILES.

